

Η ΑΙΓΙΝΑ ΤΟΥ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ

Ηλιοπούλου Ιφιγένεια, Νηπιαγωγός, Mphil στην Π.Ε

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Κατοικίες, καλλιέργειες, παραδοσιακά επαγγέλματα, αιολική ενέργεια, ανθρώπινος μόχθος, υπερκαταναλωτισμός, οικολογικό σπίτι, επιλογές προς βιώσιμη ανάπτυξη

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Σχολικό Πρόγραμμα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με θέμα «Η Αίγινα του χθες και του σήμερα» έγινε στο νηπιαγωγείο Αγίων Αίγινας το 2001-2002 με 12 νήπια εκ των οποίων τα 4 ήταν από την Αλβανία. Ως μεθοδολογική προσέγγιση χρησιμοποιήθηκε η Ιστοριογραμμή (Storyline) της οποίας η δομή, τα κύρια χαρακτηριστικά και οι αρχές έδωσαν το στίγμα σε αυτό το πρόγραμμα. Η ιστορία μας εκτυλίσσεται στην Αίγινα περίπου στα μισά του προηγούμενου αιώνα και φτάνει έως σήμερα, ακολουθώντας την ιστορία μίας οικογένειας που βιώνει το πέρασμα από το χθες στο σήμερα με όλες τις κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές και τις συνέπειες που αυτές έχουν στον τρόπο ζωής της. Τα νήπια καλούνται να βιώσουν ρόλους και καταστάσεις, να απαντήσουν σε ερωτήματα που θέτονται, να συμβάλλουν στην εξέλιξη της ιστορίας, να βρουν λύσεις σε προβλήματα και να ιεραρχήσουν τις αξίες τους προς μία βιώσιμη ανάπτυξη.

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός του συγκεκριμένου προγράμματος ήταν τα παιδιά να γνωρίσουν κατ'αρχήν τον τόπο που ζουν ή ήρθαν για να ζήσουν, τα στοιχεία που τον χαρακτηρίζουν καθώς και κάποια από τα προβλήματά του. Ειδικότερα, να βιώσουν καταστάσεις που ζούσαν οι παππούδες τους στον ίδιο τόπο, να αναδυθούν συναισθήματα για τον ανθρώπινο κόπο που όλοι κατέβαλαν τα παλιά χρόνια προκειμένου να επιβιώσουν, να έρθουν σε επαφή με επαγγέλματα που έχουν εκλείψει, να εκτιμήσουν την ανθρώπινη προσπάθεια που απαιτείται για να παραχθούν όλα τα προϊόντα που αυτοί αβίαστα καταναλώνουν, να ενημερωθούν και να ευαισθητοποιηθούν για τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, να αποκτήσουν κριτική ικανότητα ώστε να αξιολογούν τις αποφάσεις ζωής που παίρνουν με βάση τις συνέπειες που αυτές έχουν στο περιβάλλον και την ποιότητα ζωής τους και να γίνουν ικανοί να επιλύουν προβλήματα. Τέλος, σκοπός ήταν τα σημερινά παιδιά να νιώσουν ότι είναι συνέχεια του χθες που ναι μεν αλλάζει και εκσυγχρονίζεται αλλά έχει αξίες και γνώση που χρειάζεται να γνωρίσουν και ίσως να επηρεάσουν τις επιλογές τους, τις αποφάσεις τους, τις αξίες τους και τις πράξεις τους.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Προκειμένου να επιτύχουμε τους μαθησιακούς στόχους που τέθηκαν εφαρμόστηκε η μέθοδος της Ιστοριογραμμής. Μπορούμε να φανταστούμε την Ιστοριογραμμή ως τη δημιουργία μίας ιστορίας, η οποία εξελίσσεται με μία λογική σειρά επεισοδίων, τα οποία συνδέουμε με μία αφηγηματική κλωστή. Βασίζεται στη γνωστική θεωρία του εποικοδομητισμού (constructivism) που πρεσβεύει ότι το παιδί δομεί τη νέα του γνώση πάνω στην ήδη υπάρχουσα και μέσα από την πράξη και την εμπειρία. Είναι βιωματική, προωθεί την ομαδική εργασία και το άνοιγμα του σχολείου στην

κοινωνία. Εφαρμόζεται στο αναλυτικό πρόγραμμα μέσω του διεπιστημονικού μοντέλου δηλαδή προϋποθέτει τη συνεργασία πολλών επιστημών στην ανάπτυξη ενός προγράμματος.

Βασικό εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού αποτελούν οι ερωτήσεις-κλειδιά, σχετικές με το κάθε επεισόδιο, τις οποίες απευθύνει ο εκπαιδευτικός στα παιδιά, των οποίων οι απαντήσεις θα δώσουν τη συνέχεια στην ιστορία. Ο εκπαιδευτικός έχει σχεδιάσει εκ των προτέρων το οργανόγραμμα, ένα πίνακα ο οποίος περιέχει α. τα επεισόδια της ιστορίας, β. τις ερωτήσεις-κλειδιά για το κάθε επεισόδιο, γ. τις προτεινόμενες δραστηριότητες που συνοδεύουν τις ερωτήσεις-κλειδιά, δ. τον τρόπο με τον οποίο είναι προσφορότερο να εργαστούν τα παιδιά σε κάθε δραστηριότητα, ε. τις πηγές και τα υλικά που χρειάζονται και στ. τους στόχους της Π.Ε σε συνδυασμό με τους στόχους του αναλυτικού προγράμματος που επιδιώκονται με κάθε δραστηριότητα. Ο εκπαιδευτικός ακολουθεί το μοντέλο που ένας συγγραφέας χρησιμοποιεί για να γράψει το βιβλίο του. Καλεί τα παιδιά να δημιουργήσουν το σκηνικό της ιστορίας (σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο), να ζωντανέψουν τους ήρωες και να προσθέσουν τα συμβάντα της ιστορίας.

Η Ιστοριογραμμή εξασφαλίζει ένα ισχυρό κίνητρο στους μαθητές για τη μάθηση νέων εννοιών, στάσεων και δεξιοτήτων, που είναι η εξέλιξη της ιστορίας τους, η οποία παρέχει στην εκπαιδευτική διαδικασία μία δομή, ένα πλαίσιο με νόημα και δίνει την ευκαιρία τόσο στον εκπαιδευτικό όσο και στους μαθητές να χρησιμοποιήσουν ένα ευρύ φάσμα ενεργών τεχνικών, όπως η κατασκευή σκηνικού ή μοντέλου, η δημιουργία βιογραφικών, οι χειροτεχνίες, η συνέντευξη, το παιχνίδι ρόλων, η δραματοποίηση, η ζωγραφική, η επίσκεψη στο πεδίο κ.α. Ας μην ξεχνάμε ότι η ιστορία είναι ένα στοιχείο που ταιριάζει στα παιδιά, τους αρέσει και μέσα από τους ρόλους απελευθερώνονται χωρίς να υπάρχει προσωπική έκθεση.

Ακόμη, στην Ιστοριογραμμή τα παιδιά ενθαρρύνονται να φτιάξουν το δικό τους μοντέλο του αντικειμένου το οποίο μελετάται πριν να εξετάσουν το αληθινό. Με αυτό τον τρόπο ανιχνεύονται οι υπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες των παιδιών, διαπιστώνεται από τα ίδια η ανάγκη τους για νέα γνώση, με αποτέλεσμα ο σχεδιασμός των νέων μαθημάτων να είναι πιο επιτυχής και η παρατήρηση του πραγματικού από τα παιδιά να είναι πιο πλούσια.

Η ουσιαστική συναισθηματική εμπλοκή των παιδιών στην ιστορία και το αίσθημα ότι πρόκειται για προσωπική τους δημιουργία που τους ανήκει, ιδίως μέσω της κατασκευής του σκηνικού, της δημιουργίας των χαρακτήρων και των παιχνιδιών ρόλων είναι ένα ισχυρό κίνητρο μάθησης και πηγή ευχαρίστησης.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Εφαρμόστηκε το οργανόγραμμα όπως είχε σχεδιαστεί αρχικά με κάποιες μικρές αλλαγές και προσθήκες ανάλογα με τις ανάγκες που προέκυπταν και τα ενδιαφέροντα και τη δυναμική της ομάδας των συγκεκριμένων παιδιών.

Τα αποτελέσματα του προγράμματος ήταν πολλαπλά. Δημιουργήσαμε ένα σκηνικό - μια όψη του λιμανιού της Αίγινας - στημένο στο βάθος της σκηνής που υπήρχε στην τάξη, το οποίο αποτέλεσε ένα οπτικό βιβλίο αναφοράς. Φανταστήκαμε τα μέλη μιας αιγινίτικης οικογένειας των οποίων τις φιγούρες έφτιαξαν ανά ομάδες και διατύπωσαν την ιστορία του βιογραφικού τους. Φυτέψαμε τον κήπο του σχολείου απ' τον οποίο μαζέψαμε μαρούλια και άνθο και φτιάξαμε μια ωραία σαλάτα στο σχολείο. Ανακαλύψαμε και δραματοποιήσαμε μία τυπική μέρα της οικογένειας καθώς και μία εκδρομή τους, όπου τα παιδιά βίωσαν τις ενασχολήσεις, τις σχέσεις, τα επαγγέλματα και τα ενδιαφέροντα των παλιών κατοίκων του νησιού. Προκειμένου να μάθουν περισσότερες πληροφορίες για την τότε ζωή, ετοίμασαν ερωτήσεις και τις

απεύθυναν σε ηλικιωμένους. Τα παιδιά συμμετείχαν με ενδιαφέρον στις επισκέψεις στο πεδίο, όπως αυτή σε μία φάρμα με ζώα και καλλιέργειες, στον παλιό ανεμόμυλο, στο παλιό κεραμοποιείο της περιοχής, όπου παλιά έφτιαχναν τα φημισμένα αιγινίτικα κανάτια και σε ένα παλιό αιγινίτικο σπίτι, όπου μας υποδέχτηκε εγκάρδια και μας ξενάγησε με γλαφυρό τρόπο και νοσταλγία η κυρία Δήμητρα.

Δραματοποιήσαμε ένα συμβάν της ιστορίας, όπου το παιδί της οικογένειας ονειρεύεται ότι ταξιδεύει στο χρόνο και βρίσκεται σε ένα σύγχρονο σπίτι όπου έχουν αλλάξει ο τρόπος ζωής της οικογένειας, οι ασχολίες και τα επαγγέλματα και προέκυψε μία λίστα με τα πράγματα που πρέπει να κάνουμε και με αυτά που δεν πρέπει να κάνουμε στο σπίτι για να εξοικονομούμε ενέργεια και όχι να τη σπαταλάμε όπως, να χρησιμοποιούμε σωστά το νερό, το ρεύμα, το χαρτί, να χρησιμοποιούμε τον ήλιο και τον αέρα ως πηγές ενέργειας, να κάνουμε ανακύκλωση και να επαναχρησιμοποιούμε κάποια υλικά.

Καλέσαμε τους γονείς και φορείς της τοπικής κοινωνίας για να τους παρουσιάσουμε τη δραματοποίηση της ιστορίας μας και να μοιραστούμε μαζί τους τα όσα μάθαμε και καταγράψαμε στη λίστα. Η παρουσίαση έγινε με εξαιρετική επιτυχία, τα παιδιά ικανοποιήθηκαν που μοιράστηκαν με τους γονείς τους όσα έμαθαν και οι γονείς έμειναν ευχαριστημένοι με όσα έμαθαν τα παιδιά τους και με τον τρόπο που τα παρουσίασαν.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η συζήτηση που προέκυψε με τις αρχές και τους γονείς στους οποίους παρουσιάσαμε το πρόγραμμα αφορούσε στο ότι τα παιδιά είχαν ήδη αρχίσει να μιλούν για το θέμα της σωστής χρήσης του νερού και του ηλεκτρικού στο σπίτι, έκαναν παρατηρήσεις στους γονείς και τα αδέρφια τους αν σπαταλούσαν το νερό για το πλύσιμο του αυτοκινήτου ή αν άφηναν ανοιχτό το φως όταν έβγαιναν από το δωμάτιο. Εξέφρασαν την επιθυμία να κάνουν κάτι προς την κατεύθυνση της εξοικονόμησης ενέργειας και της ορθολογικής χρήσης της τόσο στο σπίτι όσο και στην κοινότητα. Η κοινότητα συζήτησε και προβληματίστηκε με αφορμή το θέμα μας και τις επισκέψεις μας σε διάφορα σημεία ενδιαφέροντος. Μας έβλεπαν στο δρόμο, μας χαιρετούσαν και μας ρωτούσαν σχετικά με την επίσκεψή μας. Το θέμα μας συζητήθηκε σε όλους τους Αγίους και έφτασε και στο Κέντρο Υγείας στην Αίγινα, όπου οι γονείς πήγαιναν τα παιδιά τους για εξέταση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλυφαντή, Φλώρα. (2001). *Ο τόπος μου η Αίγινα. Μια περιήγηση στο χώρο στα μνημεία και στην ιστορία της*. Αίγινα: Φλώρα Αλυφαντή

Bell, S. & Fifield, K. (1989). *An introduction to the Storyline method. Storyline design training manual*. Portland, OR: Storyline Design.

Jordanhill College (1991). *Environmental education for sustainable development* (Synthesis of World Environment Day workshop organized by the fourth group of participants on environmental education). Glasgow: Jordanhill College of Education.

UNESCO-UNEP (1980). *Strategies for developing an environmental education curriculum: A discussion guide for Unesco training workshops on environmental education*. U.S.A.: UNESCO.